

Çağdaş Sanatta Organik Malzeme ile Oluşturulan Plastik Dil Üzerine

Döndü Tülay Özkul

Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sanat Tasarım Mimarlık
Fakültesi

dtulay_durmus@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2789-5396>

Makale Başvuru Tarihi: 04.11.2022

Makale Yayın Tarihi :31.12.2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Furkan Mert Kaya

Furkan.kaya@hbv.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-6256-6646>

Özet

Anahtar Kelimeler:

Sanat,
Çağdaş Sanat,
Çevre,
Doğa,
Organik Malzeme

İnsanlık, tarih boyunca doğa ile yadsınamaz bir ilişki içerisinde olmasının yanı sıra doğanın kaynaklarından faydalanarak yaşamaya ve kültürel olarak gelişmeye devam etmiştir. Sanayi devrimi ile gelişen teknolojik olanakların bir yansıması olarak insanların doğal kaynakları sorgusuzca/sorumsuzca tüketmesi dikkat çekicidir. Olumsuz anlamda olan bu gelişme ile birlikte doğanın dengesi bozularak çeşitli küresel problemler ortaya çıkmaya başlamıştır.

İçinde bulunduğu toplumdaki bağımsız olarak düşünilemeyecek olan sanatçılar elbette yaşadığı dönemden ve koşullardan etkilenerek üretimlerde bulunmuşlardır. 1960'lı yıllara gelindiğinde sanatçılar toplumsal olarak da hissedilebilir olan küresel çevre sorunlarına dikkat çekmek istemişlerdir. Bu sanatçılar doğaya dair çeşitli üretimler gerçekleştirerek Arazi Sanatı, Ekolojik Sanat gibi akımların oluşmasını sağlamışlardır. Çalışmalarında doğal malzeme kullanan sanatçılar, çevreye zarar vermeden de üretimde bulunulabileceğini göstererek insanlarda doğanın korunmasına dair farkındalık oluşturmayı hedeflemişlerdir. Bu makale kapsamında doğal malzemelerle üretimde bulunan Per Kristian Nygard, Richard Shilling, Anya Gallacio, Norihiko Terayama, James Doran Webb, Courtney Mattison, Hillary Waters Fayle ve Doris Salcedo gibi sanatçıların çalışmaları üzerinden okumalar yapılmıştır.

Made with Organic Materials in Contemporary Art on Plastic Language

Abstract

Anahtar Kelimeler:

Art,
Contemporary Art,
Enviroment,
Nature,
Organic Material

In addition to being in an undeniable relationship with nature throughout history, humanity has continued to live and develop culturally by benefiting from the resources of nature. As a reflection of the technological possibilities developed with the industrial revolution, it is remarkable that people consume natural resources without questioning/irresponsibly. With this negative development, the balance of nature has deteriorated and various global problems have begun to emerge.

Artists, who cannot be thought of independently of the society they live in, of course, have made productions by being influenced by the period and conditions in which they live. By the 1960s, artists wanted to draw attention to global environmental problems that could be felt socially. These artists made various art productions about nature and created movements such as Land Art and Ecological Art. The artists, who use natural materials in their works, aimed to raise awareness about the protection of nature in people by showing that production can be made without harming the environment. Within the scope of this article, readings were made on the works of artists such as Per Kristian Nygard, Richard Shilling, Anya Gallacio, Norihiko Terayama, James Doran Webb, Courtney Mattison, Hillary Waters Fayle and Doris Salcedo.

the response time for a data controller, whether a fee may be charged for the exercise of the right and finally the legal actions that a data subject can take in case their right of access is obstructed is explained within the framework of this subject.

GİRİŞ

Sanat, çeşitli duygu ve düşüncelerin biçimsel olarak yeniden yorumlandığı, yeni bir varlık alanı oluşturulan bir süreçtir. Bu süreçte sanatçı, içinde yaşadığı dönemin, atmosferin tüm dinamiklerinden beslenmekte ve üretimlerinde bu etkilenmeler hissedilmektedir (Bingöl, Çevik ve Kayahan, 2020:379). Bu açıdan değerlendirildiğinde, insanoğlu, arkaik dönemlerden bu yana doğa ile kendini ilintilendirerek, onunla kendi arasında çeşitli ve derin bağlar kurmuştur. Uygarlık tarihi boyunca yaptığı tüm üretimlerde hem doğanın formlarından yararlanmış hem de işleyiş biçimlerinden etkilenmiştir. Temel olarak binlerce yıl boyunca insan ve doğa arasında gelişen bu referans ilişkileri toplumsal kültür oluşumlarının temel ayaklarını oluşturmakla birlikte yeni sanat formlarının ortaya çıkmasına da katkı sağlamıştır (Uysal, 2009: 1). İnsanın teknolojik ve kültürel olarak gelişmesiyle birlikte sanatta doğanın işlenmesi eş zamanlı olarak değişim göstermektedir. 1960'lardan sonra ortaya çıkan çevreci sanat akımları aracılığıyla sanatçılar toplum üzerinde çevre bilinci ve korunması hakkında farkındalık yaratmayı hedeflemişlerdir.

İlk günden itibaren insanoğlunun her türlü gereksinimine karşılık veren doğa aynı zamanda ona kaynaklık etmiştir. Zaman içinde besin zincirinde yukarılara çıkan insanoğlu kendini doğadan üstün görerek kaynakları sınırsızca ve hor kullanarak geri dönüşü zor olan tahribatlara yol açmaya devam etmiştir. Günümüzde bu hataların farkına varan insanoğlu, gerekli çalışmaları başlatarak geç de olsa önlem almaya başlamıştır (Yücel, 2020: 38). Söz konusu bu durum doğa ve sanat ekseninde yeniden ele alınarak, üretimlerin doğanın içinde yer almasından doğal malzemelerin kullanılmasına kadar birçok açılıma kaynaklık etmiştir. Aynı zamanda resim, video, yerleştirme ve ilişkilere dayalı sanat çalışmalarına da öncülük etmiştir (Karaca, 2018: 232).

ÇAĞDAŞ SANAT KAVRAMI ÜZERİNE

Tarihsel süreç içerisinde insanoğlu birebir ilişki içerisinde olduğu doğayı biçimsel ve düşünsel açıdan deneyimlemiş, onu etkilemiş ve dönüştürmüştür (Boynukalın, 2017: 1321). Doğadan edindiği bu bilgilerle kültürel ve teknolojik açıdan gelişerek doğaüstünde egemenliğini ilan etmiştir. Bu egemenlik altında kaynakları sorumsuz/sorgusuzca sömürülen doğanın dengesi ne yazık ki bozulmaya başlamıştır. Küresel çapta hissedilmeye başlanan çevresel sorunlar toplumun bir parçası sanatçıların üretimlerini etkilemiştir. 1960'lı yıllarda başlayan sanat hareketleri; birbirinden giderek uzaklaşan insan ve doğa arasındaki ilişkiyi yeniden sağlamak, ekoloji kavramının altını çizmek amacıyla ortaya çıkmıştır (Türkdoğan, 2017: 30).

Ekolojik sanat, sürdürülebilir sanat, çevreci sanat gibi akımlar altında sanat eseri meydana getiren sanatçılar 1960 sonrasında gelişen malzeme çeşitliliği, üretim olanaklarının getirileri ile geleneksel yaklaşımdan giderek uzaklaşmış farklı perspektifler elde ederek çevreye ve doğaya duyarlı organik bir yapıya dönüşmüştür. Sanat; üretim, tüketim, toplumsal yapı gibi dinamiklerin yanı sıra bu akımlar ile beraber yeniden bir değişim ve dönüşüm yoluna girmiştir (Çevik ve Kayahan: 2021: 1096). Sanatçılar ile dolaşıma giren bu sanat akımları beraberinde çeşitli soruları da getirmiştir. Bunlar sanat, sanatçı ve sanat nesnesi gibi kavramların ne'liği ile ilgilidir. O yıllarda yaşanan bu açılımlar ile birlikte eş zamanlı olarak üretim, sergileme, sergi mekânları ve bunları görme biçimlerinde hızlı dönüşüm yaşanmıştır (Türk, 2021: 314).

Sanatta geleneksellikten hızla uzaklaşan bu sanatçılar, sentetik olarak gördükleri galeri mekânı ve sanat nesnesi anlayışını geride bırakarak, çevreye duyarlı, onun bir parçası ve devamı olan ve konu ile ilgili farkındalık oluşturma gibi amaçlar gözetmişlerdir. Bu aynı zamanda da bir söylem biçimi olmuş doğa ve insan arasında ortaya çıkacak olasılıklar için itici güç olmuştur (Tomsuk, 2018: 61). Sanatçıların bu amaç doğrultusunda doğa içerisinde üretimlerini gerçekleştirmesiyle birlikte alternatif mekân arayışlarına yönelen Land Art, Yeryüzü Sanatı, Çevresel Sanat, Ekolojik Sanat gibi hareketler altında toplanan sanatçılar, doğa yanlısı üretimler yaparken bunları kavramsal açıdan çevresel çerçevelere oturtmakla kalmayıp bu konularda farkındalık ve duyarlılık geliştirmeyi amaçlayan görevler de üstlenmişlerdir (Saygı, 2016: 7).

SANATTA ORGANİK MALZEME KULLANIMI ÜZERİNE SANATÇI OKUMALARI

İnsanlık var olduğu ilk günden bu zamana kadar doğayı gözlemlemiş, ondan etkilenmiş ve onu etkilemiştir. Bu zaman zarfında insan hayatta kalma iç tepileri ile beraber doğaya karşı bir mücadele vererek onun karşısında giderek bilinçlenmiş ve güçlenmiştir (Yücel, 2020: 32). Diğer canlıların aksine insan doğaya ait kaynakları sınırsızca tüketmeye ve yağmalamaya devam ederek, onu olumsuz anlamda şekillendirmektedir. Tüm bu süreç

boyunca bu zararın telafisi ve yenilerin önlenmesi gerektiğine dair bilincin oluşması 20. yüzyılın ortalarına denk gelmektedir (Kayahan ve Çevik, 2021: 3).

Sanat tarihi boyunca yaşadığı dönemden etkilenmiş olan sanatçılar, insanlığın yaptığı doğa tahribatı sebebiyle ortaya çıkan ekolojik problemlerden etkilenerek 1960'lı yıllarda üretimde bulunmuşlardır. Toplumda çevre bilinci oluşturmak için doğada ya da organik malzemeler ile çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Organik malzemeler, hammaddenin doğal yollarla oluşan malzemeleridir. Doğada hazır bulunan su, toprak, ağaç, taş, kaya, bitki tohumları, demir, kömür gibi malzemelerdir. İnsanoğlu bunları doğada hazır bir şekilde bulmuştur. Doğadaki bu malzemeler sanata da öncülük etmişlerdir. Bazı sanatçılar doğayı bir sonsuz galeri olarak düşünmüş ve eserlerinde kullanırken bazıları da doğadaki bu malzemeleri eserlerinin içerisine taşımışlardır (Kalın, 2017: 2). Genel anlamda sanat tarihine bakıldığında doğanın sanatçılara kaynaklık ettiği görülmüş, onlar tarafından hem somut hem de soyut anlamda üretimlerinde yorumlanarak kendine yer bulmuştur (Taştan, 2016: 171).

1960'lı yıllara kadar doğa, sanatçıların geleneksel yöntemler ile yaklaştığı sanat üretimlerinin konusunu oluşturmaktadır. Çeşitli manzara ve onların oluşturduğu görseller kendi içinde kendine uzak çalışmalar olarak kabul edilmektedir. 60'lı yıllardan itibaren sanatta doğaya yaklaşım çevre bilinci ile farklılık göstermeye başlar. Bu bağlamda sanatçı üretimleri anlam, yöntem ve araç bakımından değişime uğramakla birlikte çevre bilincinin oluşmasına da katkı sağlamayı amaçlamaktadır (Aydın ve Zümrüt, 2013: 55). Bu süreçte meydana gelen yeni eğilimler, oluşumlar ve akımların etkisiyle birlikte sanatçılar geniş bir malzeme yelpazesine sahip olmuşlar, geleneksel malzemelerin yanı sıra seri üretim, organik, sentetik nesnelere gibi sanat dışı kabul edilen malzemeleri de üretimlerinde kullanmışlardır (Erim, 2019: 264). Sanatçılar dolaşıma giren bu nesnelere ve beraberinde getirdiği nesne okumaları ile birlikte izleyicinin algısını ve bilinçaltını etkilemeyi amaçlayarak, üretimin kavramsal altyapısını kuvvetlendirmektedir (Özkendirici, 2018: 210).

Günümüzde hala sürmekte olan iklim değişikliği, okyanusların ısınması ve doğal dengenin bozulması gibi çevre sorunları üzerine çağdaş sanatçılar üretimlerde bulunmaya devam etmektedirler. Çalışmalarında doğal malzeme kullanarak insanlarda farkındalık yaratmaya çalışmaktadırlar. Bu sanatçılardan biri olan Per Kristian Nygard, toprak ve çimenleri sanat malzemesi olarak kullanmaktadır. Norveçli sanatçı, galerinin içerisinde çimenli tepelerden oluşan bir manzara oluşturmuştur. Duvardan duvara yayılmış, odanın sınırlarını taşımış olan bu manzara iç ve dış mekan arasındaki sınırları ortadan kaldırmaktadır. *Not Red But Green* isimli çalışmasını insanların kendi ihtiyaçları doğrultusunda oluşturduğu şehir ortamına karşıtlık oluşturmak amacı ile tasarlamıştır. İzleyici için kafa karıştırıcı ve anlamsız gözükken bir alan yaratarak izleyicinin çevresini sorgulaması için izleyiciyi çalışması aracılığı ile teşvik etmektedir (Url 1).

Görsel 1: Per Kristian Nygard, Kırmızı Değil Yeşil / Not Red But Green, No Place Galerisi, Çimen, Toprak ve Ahşap, Norveç, 2014.

Görsel 2: Per Kristian Nygard, Kırmızı Değil Yeşil / Not Red But Green, No Place Galerisi, Norveç, 2014.

Per Kristian Nygard bu çalışmasını Norveç'te çok kısa süren yaz mevsiminde oluşturmuştur. Çimenlerin büyümesi ve hayatta kalabilmesi için kısıtlı vakti olduğu için sıcaklar gelmeden birkaç hafta önce çimenleri

ekmiştir. Sıcaklar gelene kadar çimenlere yaşanabilir ortam oluşturmak için odayı nemli tutarak ideal büyüme ortamını sağlamıştır. Böylece doğada kısa bir süre içerisinde gerçekleşip yok olan gök kuşağı, meteor yağmuru gibi olayları taklit ederek izleyicide benzer bir izlenim yaratmak istemiştir. Aynı zamanda sadece doğa içerisinde görülebilecek bir manzarayı galeri salonunda oluşturarak izleyicinin doğa içerisindeki varlığını sorgulaması için teşvik etmektedir. İnsanlığın doğada yaptığı tahribat sebebiyle bu çalışmadaki gibi manzaraların yok olma tehlikesi altında olduğunu, eğer önlemler alınmazsa sadece böyle taklitler ile var olabileceğini düşündürmektedir (Url 2).

Richard Shilling, çevre sanatının öncü isimlerinden biridir. Doğadan ve mevsim geçişlerinin doğa üzerindeki etkisinden ilham alan sanatçı aynı zamanda insan ve doğa ilişkisini de sorgulamaktadır. Doğanın içerisinde heykellerini oluştururken çevresindeki taş, dal, yaprak vb. doğal malzemeleri kullanarak çalışmalarının doğaya geri karışmasını sağlamaktadır. Bu nedenle her çalışmasının fotoğrafını çekerek sergilemektedir ancak bazı çalışmaları çok kısa bir süre içerisinde doğaya karıştığı için fotoğrafları dışında görülmesi mümkün olmamaktadır. Tamamen çevreci bir şekilde üretimde bulunan Shilling, insanlara doğaya zarar vermeden de üretim yapılabileceğini göstermektedir. Çalışmalarını doğadan ayıran tek şey kullandığı malzemeleri insan yapımı olduğu belli olacak şekilde gerçekleştirmektedir (Url 3). Shilling, çalışmalarında doğal malzemeye ek olarak geri dönüştürülebilir atık malzemeler de kullanarak ekolojik çevreye destek olmaktadır. Clough Egg Cairn adlı çalışmasını üç günde oluşturmuştur. Bu işinde kullandığı malzeme olan kumtaşlarını yakınlardaki maden ocağı atıklarından toplamıştır. İzleyiciye üretimde bulunmak için sadece tüketmek gerekmediğini, geri dönüştürülebilir atıkları kullanarak da üretim yapılabileceğini göstermektedir.

Görsel 3: Richard Shilling, Yumurta / Clougha Egg Cairn, Kumtaşı, 2008.

Görsel 4: Richard Shilling, Sonbahar Kayın Yaprığı Perdesi / Autumn Beech Leaf Curtain, Kayın Yaprığı ve Dal, 2010.

Autumn Beech Leaf Curtain adlı çalışmasında Richard Shilling, yaprakları genç bir kayın ağacından doğada yaptığı yürüyüş esnasında toplamıştır. Daha sonra bu yaprakları birbirlerine dikerek ve üzerlerinde kristalimsi bir parlaklık elde etmek için gece dışarıda bırakarak donmalarını sağlamıştır. Shilling, çalışmalarında izleyiciye her şeyin bir döngü içerisinde ve birbirleriyle bağlantılı olduğunu anlatmak istemektedir. Bazı şeylerin hızlı bazılarının yavaş bir döngü içerisinde olduğunu çalışmalarında görülebilmektedir. *Autumn Beech Leaf Curtain* adlı çalışması doğa içerisinde *Clougha Egg Cairn* adlı çalışmasına kıyasla daha kısa süre içerisinde doğaya geri karışacaktır.

Anya Gallacio mekana özgü doğal malzemelerle ürettiği çalışmalarıyla tanınmaktadır. Meyve, sebze, çiçek, yaprak, dal ve ağaç gibi doğadan karşılayabildiği malzemeleri kullanarak üretimlerde bulunmaktadır. Gallacio, bu çalışmalarında izleyiciye bir anı değil doğanın değişkenliğini ve kalıcı olmadığını göstermek istemesinin yanı sıra doğanın yenilenmesini ve yok olmasını taklit ederek izleyiciye yaşamın değişken bir döngüden ibaret olduğunu anlatmaktadır. Sanatçı kalıcı olmayan ve sürekli değişim içerisinde olan üretimlerde bulunarak izleyicide insan ve doğa arasında olan ilişkiyi düşünmesini sağlamaktadır. Gallacio'nun *The Inner Space Within* adlı çalışmasında ağaç sanki hep oradaymış ve galeri salonu onun etrafına yapılmış ya da ağaç galeri salonun duvarlarından geçerek mekâna girmiş gibi gözükmektedir. Gallacio bu çalışmasında doğanın güzelliği ve çürüyüp geri doğaya karışması, yaşam ve ölümün döngüsüne atıfta bulunmaktadır (Url 4).

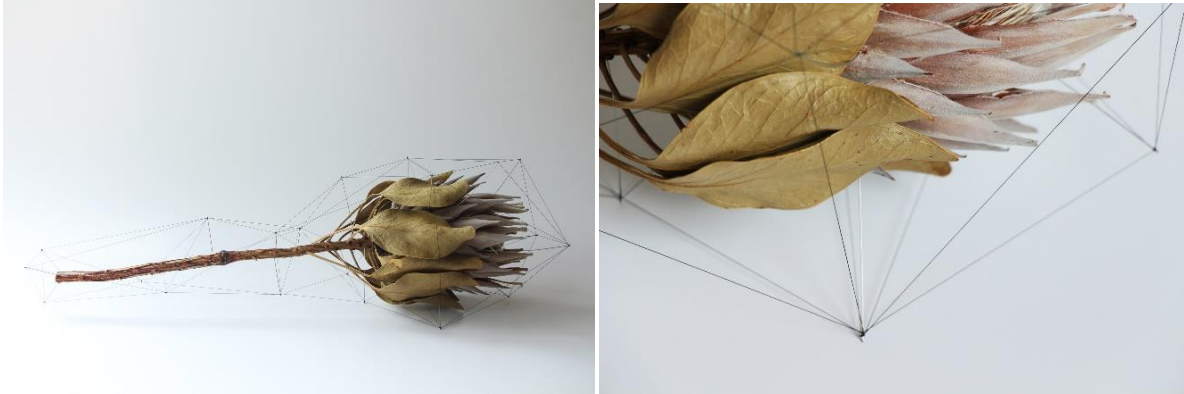

Görsel 5: Anya Gallacio, Yoğunluklar ve Yüzeyler / Intensities And Surfaces, Buz ve Kaya Tuzu, 1996.

Görsel 6: Anya Gallacio, İç Mekân / The Inner Space Within, Kestane Ağacı, Cıvatalar, Paslanmaz Çelik, 2008.

Gallacio'nun 19. yüzyıldan kalma su pompalama istasyonuna yerleştirdiği *Intensities And Surfaces* isimli işi buz ve kaya tuzundan oluşmaktadır. Bu çalışmanın erimesi üç ay kadar sürmüş ve işin merkezine yerleştirilmiş olan kaya tuzu buzların tahmin edilemez bir şekilde erimesini sağlamıştır. Eriyen buzlardan dolayı zeminde su birikintileri oluşarak çeşitli yansımaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Buzların sürekli bir değişim içinde olması ve yerde biriken sularla oluşan yansımalar sayesinde Gallacio her şeyin bir döngü içerisinde olduğunu göstermektedir (Url 5). Sanatçının doğal malzeme kullanması sebebiyle çalışmaları üretim sırasında bile sürekli değişim içerisinde. Bu durumun bir yansıması olarak sanatçının üretimleri tahmin edilemez bir şekilde ilerlediği için çalışmanın son halinin nasıl olacağı bir belirsizliği de beraberinde getirir. Böylece Gallacio hem kavramsal hem de uygulamada bir bütünlük yakalayarak, insanların ve doğanın sürekli bir değişim içerisinde, hayatın döngüden ibaret olduğunu anlatmaktadır (Url 6).

Japon sanatçı Norihiko Terayama, su ile aşınmış odun parçaları ve kurumuş çiçek gibi doğal materyallerin etrafına 3 boyutlu polygon çerçeveler oluşturarak üretimde bulunmaktadır. Bu çalışmalarında kullandığı doğal materyalleri sıradan nesnelere olmaktan çıkarıp doğanın üretimlerini sanat eserine dönüştürmektedir. Terayama'nın ömürlerinin sonlarına gelmiş doğal materyaller kullanarak izleyiciye doğadaki ölüm ve yaşam döngüsünü göstermektedir (Url 7-8).

Görsel 7: Norihiko Terayama, Çokgen Kabuk / Crust of The Polygon, Kurumuş Çiçek, 2016.

Görsel 8: Norihiko Terayama, Çokgen Kabuk / Crust of The Polygon, Kurumuş Çiçek, Detay.

Crust of The Polygon serisinde Terayama doğadaki kurumuş yada yıpranmış formların güzelliğini vurgulamak istemektedir. Ömürlerinin sonlarına gelmiş su ile aşınmış odun parçaları ve çiçekler kullanarak izleyicilerin de bu güzellikleri fark etmesini sağlamaktadır. Bu malzemelere iğneler yerleştirip ve bu iğnelerin tepelerini de ipliklerle birbirlerine bağlayarak dış çerçeve gibi gözükken polygonları oluşturarak malzemeleri göz önüne çıkarmaktadır (Url 9).

İngiliz heykeltıraş James Doran Webb, su ile aşınmış odun parçalarını ve geri dönüştürülmüş metalleri kullanarak gerçek boyutlarda hayvan heykelleri yapmaktadır. Bu materyaller ile aslan, köpek, at ve geyik gibi çeşitli hayvan figürleri oluşturmaktadır. Genellikle hareket halindeki hayvan heykelleri üreten James Doran Webb canlılık hissini izleyiciye geçirmek istemektedir. Gerçek hayvanların formlarını ve dokularını oluşturmak için su ile aşınmış odun parçalarını uyum ve bir bütünlük içerisinde olacak şekilde seçerek yerleştirmektedir. Bu sebeple kullanılan her bir odun parçasının bir anlamı vardır. Ahşap ile üretimlerde bulunan sanatçı, 2013 yılında 80.000 ağaç dikme hedefi olan bir program oluşturarak doğaya ve onun korunmasına destek olmayı da amaçlamaktadır (Url 10).

Doğa içerisinde her şey bir döngü içerisinde, James Doran Webb'in çalışmalarında su ile aşınmış odun parçalarını kullanarak izleyiciye doğanın bu döngüdeki yıkıcı etkisini göstermektedir. Üretimlerindeki hayvan figürlerini Görsel 9'daki gibi genelde hareket halinde işleyerek, odun parçalarından oluşmuş olmasına rağmen izleyiciye canlılık hissi vermektedir. Bu canlılık hissini desteklemek için figürünü yaptığı hayvanların kas anatomisine uygun odun parçaları seçmektedir.

Görsel 9: James Doran Webb, Ateştopu I / Fireball I, Su ile Aşınmış Odun Parçaları ve Çelik, 86 x 22 x 125cm, 19 kg, 2022.

Görsel 10: James Doran Webb, Yayla Boğası / The Highland Bull, Su ile Aşınmış Odun Parçaları ve Çelik, 260 x 110 x 147cm, 355kg, 2017.

James Doran Webb, görsel 10'daki *The Highland Bull* isimli işinde boğanın tüylerindeki hareket hissini verebilmek için her bir odun parçasını özellikle seçmiştir. Dalgalı bir görünüme sahip olan su ile aşınmış odun parçaları, bulunması en zor odun şekillerinden biridir. Aynı zamanda çalışmanın dış mekânda sergilenmeye uygun olması ve odunların yıllarca bozulmadan kalabilmesi için yağlı bir odun türü kullanmıştır. Bu sebeple sanatçının *The Highland Bull* isimli çalışmasını onun en nadir üretimlerinden biri olarak değerlendirmek mümkündür. Sanatçı, gerçek bir boğanın boynuzlarına uygun olacak şekilde şekillendirdiği odun parçalarını kırmızı renge boyayarak dikkat çekmesini sağlamıştır.

Günümüz çağdaş sanatında kültürel imgeler sanatçılar tarafından sıklıkla kullanılmakta olup kendi dillerinin oluşumunda önemli bir yer kaplamakla beraber geçmişe ait izlerin günümüz sanatında yer almasını sağlayarak geleceğe aktarılması konusunda da kaynaklık etmektedir (Çevik, 2022:1084).

Bu bağlamda, sanatçı Courtney Mattison deniz ekolojisi ve seramik alanında disiplinler arası sanat eğitimi almıştır. İklim değişikliğine dikkat çekmek isteyen Mattinson, mercan resiflerinin devasa ölçekte seramik heykellerini yapmaktadır. Eğer insanlar doğaya saldırdığı emisyonları azaltmaz ve iklim değişikliğini durdurmak için önlemler almazsa dünyadaki mercan resiflerinin neredeyse tamamı 30 yıl içerisinde yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bilim insanlarının araştırmalarına göre son 30-40 yıl içerisinde mercan resiflerinin iklim değişikliğinden ciddi miktarda etkilendiğini göstermiştir. Mercan resiflerinin yok olması durumunda bu resiflerde yaşayan canlı türlerinin yok olması ekolojik dengede ciddi problemlere sebep olacağı düşünülmektedir. Ayrıca hayvanlarla birlikte yaşamı ve kültürü mercan resiflerine bağlı yarım milyar kadar insanın da bu kayıptan etkileneceğinin düşünülmesi durumu daha dramatik bir boyuta taşımaktadır (Url 11-12-13).

Görsel 11: Courtney Mattison, Etkileşim; Değişen Denizlerimiz V / Confluence; Our Changing Seas V, Sırlanmış Taş ve Seramik, 846 x 570 x 50 cm, 2017-2018.

Görsel 12: Courtney Mattison, Etkileşim; Değişen Denizlerimiz V / Confluence Our Changing Seas V, Detay.

Deniz biyolojisi eğitimi almış ve okyanusların korunması üzerine bilimsel çalışmaları olan sanatçı Courtney Mattison'un çalışmaları ile mercan resiflerinin sera gazı, çevre kirliliği ve aşırı avlanma gibi sebepler nedeni ile tehlike altında olması durumuna dikkat çekmektedir. Sanatçı, üretimleriyle birlikte insanlarda bilimsel verilerin yapamadığı çevre bilincini ve duyarlılığını sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışmalarında su altında gözlerden uzak olan mercan resiflerini taklit eden Mattison, mercan resiflerinin güzelliklerini ve iklim değişikliğinin üzerlerindeki etkilerini yüzeye çıkartarak görünür hale getirmektedir. Görsel 13'deki çalışması duvara yerleştirilmiş 213x635x55 cm. boyutlarında oldukça geniş bir alanı kaplamaktadır. Çalışmanın sadeliğini destekleyen yalın bir sergileme aracılığı ile sanatçı sadece çalışmaya dikkat çekmek istemiştir. Sağ ve solda simetrik ayna yansımalarını andıran bir tasarıma sahip olan bu çalışmasında izleyiciyi merkeze odaklanmaya yönlendirmektedir.

Görsel 13: Courtney Mattison, Kötü İkizler / Malum Geminos, Sırlanmış Taş ve Seramik, 213x 635x55 cm, 2019.

Görsel 14: Courtney Mattison, Kötü İkizler / Malum Geminos, Detay.

Görsel 13'deki *Malum Geminos* isimli çalışmasında Mattison, izleyicinin mercan resiflerinde geziyormuş gibi hissetmesini sağlamak için çalışmalarını devasa boyutta üretmekte ve sergilemektedir. Mattison aynı zamanda izleyicinin gerçekçilik hissini arttırmak için çalışmasında her bir parçayı tek tek elleriyle şekillendirmektedir. Görsel 11'deki *Confluence; Our Changing Seas V* isimli çalışmasında iklim değişikliğinden etkilenen resiflerdeki mercan ağarmasının keskin kontrastını vurgulamaktadır.

Üretimlerini seramik malzeme ile gerçekleştiren Mattison, seramik kullanmasının gerekli bir malzeme olduğunu çünkü kalsiyum karbonatın hem bir sır bileşeni hem de resifleri bir arada tutan bileşen olduğunu ifade etmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde çalışmalarının kimyasal yapısı doğal bir resif ile paralel olmaktadır. Mattison resiflerdeki mercan ağarmasını beyaz sır kullanarak, mercanların renkli görüntüsünü ise çeşitli renkli sırlar aracılığı ile oluşturmaktadır. Böylece gerçek mercan resiflerindeki kontrastı ve canlılığı en yakın şekilde gösterebilmektedir.

Hillary Waters Fayle, tekstil geleneklerini kullanarak bu alanın botanik ile kesiştiği alanlarda disiplinler arası üretimlerde bulunmaktadır. Sanatçı kenarları solmuş ve gün geçtikçe kuruyup kırılgan olmaya başlayan yaprakları fabrika üretimi olan yün iplikler ile birleştirerek doğa ve insan arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Waters Fayle kuru yapraklara uyguladığı ayrıntılı ve renkli nakışlarla iki malzemenin de hayatta kalmasını sağlamaktadır (Url 14).

Görsel 15: Hillary Waters Fayle, Daha İyi Günler İçin Açan Çiçek / Blooms for Better Days, Manolya Yaprakları ve İplik, Her Bir Parça İçin 25 x 10cm, 2020.

Görsel 16: Hillary Waters Fayle, Lütuf İçin Açan Çiçek / Blooms For Grace, Manolya Yaprakları ve İplik, Her Bir Parça İçin 25 x 10cm, 2020.

Hillary Waters Fayle, doğa ve evlerimizdeki peyzaj arasında güçlü bir ilişki olduğunu düşünmektedir. Sanatçı çalışmalarında doğa ile etkileşim halinde olduğumuzda, kendimize ve birbirimize bağlı olduğumuzu anlatmaya çalışmaktadır. Sanatında, organik malzeme olan yaprak üstünde nakış tekniğini kullanarak doğada bulunan sembolizmi, geometriyi ve desenleri işlemektedir. Sanatçıya göre her zamankinden daha çok doğa ile denge içinde var olmamız gerekmektedir, bu kavramı üretimlerinde kullandığı kırılgan yapraklar üstünde zarif nakış dikişleriyle işlenmiş desenler oluşturarak insan ve doğa arasındaki hassas dengeyi temsil etmektedir. Görsel 15 ve 16'daki sanatsal üretimlerinde, doğadan topladığı yaprakların üzerine nakış tekniği ile bitki desenleri işlemektedir. Yaprakları doğanın nakış çerçevesi olarak kullanan Waters Fayle, insanlığın ve doğanın uyum içerisinde de var olabileceğini anlatmaya çalışmaktadır. Ömürlerinin sonlarına gelmiş yaprakları nakış tekniği ile oluşturduğu desenlerle bir arada tutarak insanın doğaya doğanın da insana ihtiyacı olduğunu göstermeye çalışmaktadır (Url 15).

Kamusal alanda da gerçekleştirilen çoğu sanat uygulaması toplumsal bellekleri açığa çıkaran uygulamalar olarak dikkat çekebilir. Bu sanat pratiklerinde sanatçının kimliği, mekanın özel yapısı ve içinde bulunan kültürel ve toplumsal yapıların özellikleri dahil olmak üzere kültürel bellekler sanat yapıtlarının okumalarında önemli yapı taşlarıdır (Çevik ve Bingöl, 2021: 159). Toplumun ortak yararını gerçekleştirmeyi amaçlayan kamusal alan, bireylerin bir araya gelip bilgi, iletişim, gibi ortak paylaşımların yapıldığı aynı zamanda toplu olarak sosyal etkinlik ve etkileşimde buldukları alanlardır (Çevik, Bingöl ve Demirci Şenkal, 2021: 681).

Görsel 17: Doris Salcedo, İsimli, Yaklaşık 1550 Ahşap Sandalye, 10.1 x 6.1 x 6.1 m, İstanbul, 2003.

Görsel 18: Doris Salcedo, İsimli, Yaklaşık 1550 Ahşap Sandalye, 10.1 x 6.1 x 6.1 m, İstanbul, 2003.

Kolombiyalı sanatçı Doris Salcedo dünyadaki şiddet ve siyasi çatışmaların odağında olan bireylerin durumunu toplumsal olarak geniş kitlelere duyurabilmek için bu konularda heykeller ve enstalasyonlar üretmektedir. Bu konuları odağına alan sanatçı çalışmalarında genellikle şiddet mağdurları ile yaptığı röportajlardan edindiği bilgi ve tecrübeleri kullanmaktadır. Bu çalışmalarında kullandığı mobilya ya da kıyafet gibi sıradan nesnelere insanlarda korku ve umutsuzluk duygusu uyandırmak için daracık bir alana sıkıştırarak klostrofobi hissettirecek şekilde düzenlemektedir (Url 16).

Doris Salcedo'nun 8. Uluslararası İstanbul Bienali kapsamında İstanbul'da yer alan iki bina arasına yerleştirdiği yaklaşık 1550 adet ahşap sandalye ile savaş, ırkçılık, sömürgecilik, eşitsizlik ve diğer şiddet biçimlerinin milyonlarca insana çektiği ıstırapı ele almaktadır. Sanatçı bu çalışmada kullandığı gündelik eşya olan ahşap sandalyeler aracılığı ile izleyicinin, kişiliğini değiştirmek zorunda kalan, yerinden edilmiş ve aşağılanmış insanların hayatlarını düşünmesi için teşvik etmektedir. Salcedo Görsel 17'deki isimli çalışmada sıradan ahşap sandalye kullanarak bu şiddetten etkilenen sıradan insanları temsil etmektedir (Url 17).

Salcedo, Görsel 17 ve 18'deki *İsimli* çalışmada, İstanbul'un merkezi bölgelerinde gezerken fark ettiği harabe binaların çokluğundan etkilenmiştir. Bu harabe binaların bir zamanlar insanlara ev sahipliği yaptığını ve bu insanların evlerini terk etmek zorunda kaldıkları şiddet dolu bir geçmişe ev sahipliği yaptığını fark etmiştir. Sanatçı bu yerleştirmesinde sadece bir olaydan değil küresel çapta yıllardır yaşanan göçmenlik problemini işlemektedir. Rastgele istiflenmiş sandalyeler yerinden edilmiş insanların devasa miktarını ve bu yaşananların kaosunu göstermektedir. Sandalyeler karmaşık bir şekilde duruyor gibi yerleştirilmiştir ancak durgunluk hissi de vermektedirler. İki bina arasında ve yola taşınacak şekilde yerleştirilen sandalyeler adeta şehrin bir parçası gibi gözükmektedir (Url 18).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

İnsanlık için yaşam kaynağı olan doğanın teknolojik gelişme yolunda sorumsuzca tüketilmesiyle birlikte ciddi küresel problemlerin oluşmasına sebep olmuştur. Sanayi devrimiyle hız kazanan çevre sorunlarının 1960'lar ve sonrasında daha da artmaya başlamış ve bununla birlikte insanlığın doğa ile olan ilişkisi sanatta estetik bir kaygı olmaktan çıkıp insanlarda farkındalık yaratmayı hedefleyen bir mecra olmuştur. Sanatçılar doğa tahribatını ve ekolojik problemleri çalışmalarına konu edinerek çevreci hareketlere ön ayak olmuşlardır ve bununla birlikte üretimlerini doğaya zarar vermeden tamamen çevreci bir şekilde gerçekleştirerek insanları bilinçlendirmeyi hedeflemişlerdir. Bu üretim mantığı ile yapıtlarını gerçekleştiren güncel sanatçılardan Per Kristian Nygard, doğa içerisinde doğal malzemeler ile üretim yapan Richard Shilling, organik malzeme kullanarak yerleştirmeler üreten Anya Gallacio, doğadaki ömürlerinin sonlarına gelmiş organik malzemeleri sanat eserine dönüştüren Norihiko Terayama, doğanın yıkıcı gücünü ve doğal denge hakkında su ile aşınmış odun parçaları ile çalışan James Doran Webb, mercan resiflerinin iklim değişikliği sebebiyle yok olmasını devasa boyutlarda ürettiği seramik mercan resifleri ile insanlarda duyarlılık oluşturmayı amaçlayan Courtney Mattison, insan ve doğa arasındaki ilişki ve denge hakkında üretimde bulunan Hillary Waters Fayle ve ahşap malzeme olan sandalyeler kullanarak küresel çapta yaşanan şiddet olaylarına dikkat çekmek isteyen Doris Salcedo incelenmiştir. Bu sanatçıların okumaları yapıldığında çalışmalarının temelinde organik malzeme kullanarak üretimlerini gerçekleştirdikleri gözlenmektedir. Sanatçılar gerek kullandıkları doğal malzemeler gerekse üretim çeşitlilikleri bakımından etkileyici çağdaş üretimlerde bulunarak ve sanatı yaşamın içine katarak insanlık ve doğa arasındaki bağları çevreci üretimleri ile izleyicinin doğa üzerine düşünceleri sağlamışlardır.

KAYNAKÇA

Aydın, İrfan ve Zümrüt, Yeşim. (2013). Doğa ve Sanat Ekseninde Farklı Yaklaşımlar, Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 4, s. 53-78.

Bingöl, Mehtap; Çevik, Naile ve Kayahan, Zeliha. (2020). Çağdaş Sanatta Değişen Mekân Algısı ve Sanatçı-İzleyici Etkileşimleri, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 108, s. 379-393.

- Boynukalın, Azize Reva. (2017). Çağdaş Sanatta Doğanın Metaforik Dönüşümü, İdil Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 32, s. 1319-1335.
- Çevik, N., Bingöl, M., Demirci Şenkal, A. (2021). Bir Tasarım Nesnesi Olarak Kamusal Alanda Kaligrafik/Tipografik Düzenlemeler. Social Sciences Research Journal, 10 (3), 678-695.
- Çevik, N. (2022). Hitit Uygarlığı Kültürel Unsurlarının Plastik Bir Dil Olarak Yeniden Yorumlanması. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 12 (4), s.1079-1091.
- Çevik, N. ve Bingöl, M. (2021). Kamusal Alan Bağlamında Çağdaş Sanat Söylemleri. İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, s. 147-161.
- Çevik, Naile ve Kayahan, Zeliha. (2021). Çağdaş Sanatta “Su” Teması Üzerine Deneyimlenen Sergileme Pratikleri, International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, Cilt: 7, Sayı: 40, s. 1095-1106.
- Erim Usluca, Özge. (2019). Sanatsal Bir İfade Aracı Olarak Tekstil, İdil Sanat ve Dil Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 54, s. 263-273.
- Kalın, Selcan. (2017). Çağdaş Sanatta Organik ve İnorganik Malzemenin Kullanımı, Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Karaca, Gülçin. (2018). Etkileşimli ve Katılımcı Sanat Bağlamında Sanat ve Ekoloji İlişkisi, Türkiye Lisans Üstü Çalışmalar Kongresi Bildiri Kitabı, Cilt: 3, Sayı: 7, s. 231-242.
- Kayahan Zeliha ve Çevik Naile. (2021). Çevre Bilinci Bağlamında Sürdürülebilir Sanatsal Dil, Akademik Sanat Dergisi, Sayı: 14, s. 1-11.
- Özkendirici, Başak. (2018). Çağdaş Sanat Malzemesi Olarak İplik, Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, s. 209-225.
- Saygı, Sevil. (2016). Çağdaş Sanatta Doğa Algısı ve Ekolojik Farkındalık, Sanat Tasarım Dergisi, Sayı: 7, s. 7-13.
- Taştan Renkçi, Tuğba. (2016). Sanat, Doğa ve Teknoloji Ekseninde Sanatçılar ve Yapıtlar, İdil Sanat ve Dil Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 19, s. 169-179.
- Tomsuk Ertuğrul, Esra (2018). Sanatta Doğayla İşbirliği Eylemleri Bağlamında Doğa Sanatı, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Türkdoğan, Gizem. (2017). İnsan Doğa İlişkisi Bağlamında 1960 Sonrası Sanatta Doğaya Yönelimler, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Türk, Ayşe. (2021). Yoksul Sanatta Malzemenin Değişen Anlamları ve Canlı Hayvan Kullanımı, Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 57, s. 313-321.
- Uysal, Halil Fırat. (2009). Çağdaş Sanat ve Ekosistem, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yücel, Banu. (2020). Atık Malzemelerin Çağdaş Sanatta Yansımaları, İdil Sanat ve Dil Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 65, s. 31-40.

Görsel Kaynakçası

Görsel 1- 2: <https://www.perkristiannygaard.com/Not-Red-But-Green>

Görsel 3: <https://www.flickr.com/photos/ministry/3230640479>

Görsel 4: <https://www.flickr.com/photos/escher1/5109997683/>

Görsel 5: <https://www.thomasdanegallery.com/artists/36-anya-gallaccio/works/3206/>

Görsel 6: <https://gemmaschiebefinedart2.wordpress.com/2014/11/13/anya-gallaccio-the-use-of-organic-matter/>

Görsel 7-8: <http://studio-note.com/crust-of-the-polygon-2/>

Görsel 9: <https://jamesdoranwebb.com/artist/driftwoodnr.php?art=389&sculpture=Fireball-I>

Görsel 10: <https://jamesdoranwebb.com/artist/bigdriftwoodnr.php?art=363&sculpture=The-Highland-Bull>

Görsel 11-12: <https://courtneymattison.com/confluence>

Görsel 13-14: <https://courtneymattison.com/malum-geminos/fv3iwk4f99udv50o94uwmr82vd3x1>

Görsel 15-16: <https://www.textilecurator.com/home-default/home-2-2/hillary-waters-fayle/>

Görsel 17-18: <https://www3.mcachicago.org/2015/salcedo/works/untitled-istanbul/>

İnternet Kaynakçası

Url 1: <https://www.contemporist.com/not-red-but-green-by-per-kristian-nygard/#:~:text=Artist%20Per%20Kristian%20Nyg%C3%A5rd%20created,Place%20Gallery%20in%20Oslo%2C%20Norway.&text=During%20Not%20Red%20But%20Green,receding%20into%20an%20interior%20room>

Url 2: <https://www.contemporist.com/not-red-but-green-by-per-kristian-nygard/#:~:text=Artist%20Per%20Kristian%20Nyg%C3%A5rd%20created,Place%20Gallery%20in%20Oslo%2C%20Norway.&text=During%20Not%20Red%20But%20Green,receding%20into%20an%20interior%20room>

Url 3: <https://ecoartsblog.wordpress.com/2013/05/18/the-land-art-of-richard-shilling/>

Url 4: https://www.blumandpoe.com/artists/anya_gallaccio

Url 5: <https://www.tate.org.uk/art/artists/anya-gallaccio-2658/lost-art-anya-gallaccio>

Url 6: <https://gemmaschiebefinedart2.wordpress.com/2014/11/13/anya-gallaccio-the-use-of-organic-matter/>

Url 7-8: <https://plainmagazine.com/norihiko-terayama-encases-ordinary-driftwood-dried-flowers-geometric-frames/>

<https://theartling.com/en/artzine/sustainable-art-design/>

Url 9: <https://plainmagazine.com/norihiko-terayama-encases-ordinary-driftwood-dried-flowers-geometric-frames/>

Url 10: <https://mymodernmet.com/james-doran-webb-driftwood-sculptures/>

Url 11-12-13: <https://www.ctvnews.ca/climate-and-environment/earth-s-coral-reefs-will-be-gone-in-30-years-without-intervention-experts-1.5865154>

<https://www.eurekalert.org/news-releases/949684>

<https://courtneymattison.com/about>

Url 14: <https://www.thisiscolossal.com/2022/03/hillary-waters-fayle-embroidery/>

Url 15: <https://www.hillarywfayle.com/about>

Url 16: <http://www.artnet.com/artists/doris-salcedo/biography>

Url 17: <https://www.guggenheim.org/blogs/checklist/how-artist-doris-salcedos-practice-quietly-challenges-injustice>

Url 18: <https://www.guggenheim.org/blogs/checklist/how-artist-doris-salcedos-practice-quietly-challenges-injustice>